

Translittereret från

Stavanger Aftenblad 4 oktober 1902

av Katarina Barth Magnus 12 februari 2016

Haagenvik

Hr B.K.!

De fortællinger, De opvarter med i Deres artikel "Et vestlandsk herresæde og dets historie", synes mig daarlig valgte, naar de vil give en historisk oversigt af Haagenvik, som jeg personlig har været knyttet til i over 25 aar. De splinternye oplysninger fra deres skolelærer, hvem jeg personlig kjendte, er saa barnslige, at de fortjener egentlig ingen imødegaaelse. Faktum er imidlertid, at de, som er fødte og opdragne i Haagenvik, aldrig nogensinde har kjendt til eller hørt, at der har spøget. Flere af den Kroghske slekt, som boede inde i Ryfylkefjorderne, levede efter folks udsagn et noksaa frit liv, drak tildels meget og stod over den daværende landsbefolkning i verdensdannelse. De betragtede bønderne mere som livegne, der altid skulde staa til tjeneste for deres militære luner. Forsaavidt var der dengang, overalt hvor ryggesløsheden existerede, ett folkemundsheld, at de var saa fæle, det spøjte efter denne eller hin, selv efter prester i deres studerkammerer.

Spøgeriet bestod forresten i, at et par gutter havde fornøielsen af at skremme sin lærer en aftenstund.

Spøgelserne har vel havt ligesaaliden sandhed som den historie, jeg for vel 20 aar siden hørte af den gamle agtværdige haugianer, R. T. der var født i Vats og døde her i byen for nogle aar siden, 100 aar gammel. Fortællingen lød saaledes; Der boede en af Krogh'ene paa "S" – en fæl stor mand. Bønderne mileveis fra var rædde ham og skyede ham for som ondt; thi han havde for at faa penger solgt legeme og sjæl til "Hinmaen". Engang kom han till Vats. Far saltede brisling, og der stod 10 – 12 tomtønder paa bryggen. K steg iland fra skydsbaaden, og tønderne stod ham i veien; men K. hoppede – paaklædt med mundur og sabel – op i den ene tønne og derfra i den anden, fortsættende i alla tønder, bandende

saa det kyste; thi det var "Hinmaen", som ligesom løftede ham, saa han sveiv fra den ene tønne til den anden."

At historien er en ligesaa stor skrøne som de omtalte spøgelser, føler jeg mig forvisset om.

De andre fortællinger om denne mand med rød uniform og gevær og jagthund samt alle de tapre krigsfortællinger, har jeg ofte hørt som kveldsprat derinde, med den nu 80-aarige M. M., som direkte nedstammer fra familien Krogh, har altid tilbagevist disse kjøkkenbænkskrøner som noget af det, hvorom det i visen heder, at det har gjort sig sjøl.

Slegten har villet forherlige sine forfædre med egenskaber og begivenheder, for ligesom at imponere de dengang troskyldige bønder; og naar jeg tænker paa F. M.s fiske-, jagt- og rohistorier, saa var disse i samme stil. Faktum er, at den militære gren af den Kroghske familie, ligesom Fasting paa Foldøen og Welbten paa Knudsvig, kjøbte sine gaarde af den danske regjering for at kunne bo i nærheden af exercerpladserne Sandeid–Hjelmeland og andre militære øvelsespladse i Ryfylke. Efter de gamle dokumenter eiedes den meste jord af den danske regjering.

De mange bygdefortællinger derinde om udvist tapperhed savner saavidt jeg ved, ethvert historisk grundlag. Har en K. hoppet over Vikedalselven eller Sandeidelven ved stavsprang, saa har vel heller ikke dette været af større betydning, end at elvebredden tillod det samme for enhver anden spræk kar. Jeg skal ikke tale om salderen, en drikker, som ikke fortjener mere at erindres mer en enhver anden slig mand. Men naar man vil skrive om Haagenvik, bør man ikke glemme den ældste datter av kaptein Fredrik Krogh, Anna Marie Kathrine.

Den sidste militære paa Haagenvik var nævnte kaptein, som ingen sønner efterlod sig. Døtrene indgiftedes med familierne Beyer, Kjelland, Montclair i Bergen samt Barth og Magnus, der var provst i Skjold. Aldrig har jeg nogensinde hørt en kvinde, hverken i by eller paa land, der førte et

smukkere sprog end den gamle bestemor. Skønt og beskjedent fortalte hun om sit barndomshjem og sine forfædre; men aldrig hørte jeg noget til den opskrydte tapperhed, som nys kom for offentligheden. Den gamle var musikalsk og sang yndigt. Denne dame blev gift med sjømanden Johannes Magnus, søn af provsten i Skjold. De levede et langt og lykkeligt samliv og med hende kom Haagenvik over i Magnusslegten. Hr. B. K. fortæller at Johannes Magnus var bygmester og har bygget flere store skibe. Ogsaa dette er ukorrekt. Johannes Magnus, der kaldtes proprietær, havde fem sønner, Fredrik, Morthen, Anthon, Georg og Fritz samt døtrene Marie, Anna og Hanna, alle gifte. Fredrik fik hovedgaarden Haagenvik, som deltes med broderen Morthen, der fik Volden. Morthen lever og er otti aar. Sammen med gamle bogtrykker Dreyer udstod han sin lære som typograf hos Kielland paa Bergene. Dels af presten Løberg i Vikedal, men især af løjtnant Puntervold i Egersund lærte han skibsbyggeriet. Det var ham, som havde leverert slup "Stavanger", tilhørende D. G. Normann. Da Magnus i flere aar havde bygget skibe, vakte ogsaa broderen Fredriks lyst til at drive samme forretning. Morthen Magnus var da først konstruktør for broderen. Begge udvidede virksomheden til en af de største i sit slags i vort land. Sine formuer tabte de paa fallenterne Køhler & Aas og andre store konkurser – de maatte i saa maade dele skjebne med de fleste skibsbyggere i Norge.

Af de gamle paa herresædet lever tilbage Morthen Magnus, som jeg muligens senere skal komme tilbage til; ti det er ved hans store virksomhed og alene ved ham, at gaarden Haagenvik specielt i 60 og 70aarene kom i ry paa vestlandet ved de mange skibe, der udgik herfra.

h.